שהיה המעשה בְּתוֹךְ חָנֵן הַחַמָּה, בְּגִילּוֹרְיָא הָוָה קָאֵי – היה עומד במקום שהאיר בו ברק, וְזַהֲרוּרֵי בְּעָלְמָא הוּא דַּחֲזָא – וראה ניצוצות אור אלו וסבר בטעות שהם אור החמה. קָא מַשְׁמַע לָן – משמיענו רב שימי בר אשי, שאין לתלות את דבריו בטעות זו, אלא עדות מוכחשת היא.

הגמרא חוזרת למחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה במשנתנו בזמן איסור אכילת חמץ, ומבררת את ההלכה בדין זה: אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַב, הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה שתולים את החמץ כל השעה החמישית של יום י"ד, ולא אוכלים ולא שורפים אותו, ועדיין הוא מותר בהנאה עד השעה השישית. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן, וְנֵימָא מַר [–ויאמר אדוני] שֶׁהֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר שבשעה החמישית עדיין החמץ מותר אף באכילה ואינו נאסר אלא בתחילת שש, משום דְּסָתַם לָן [–לנו] התַּנָּא במשנה בְּוָותֵיהּ [–כמותו], וכלל הוא בידינו שהלכה כסתם משנה. רבא מפרש מה היא המשנה שסותמת כרבי מאיר: דְּתָנַן – ששנינו במשנה להלן (כא.), כָּל שָׁעָה שֶׁמּוּתָּר לֶאֱכוֹל חמץ, מֻתָּר לְהַאֲכִיל אדם ממנו את בהמתו. ומשמע מכך שבשעה שאסור לאכול חמץ אף אסור להאכילו לבהמה, משום שיש בהאכלתה הנאה לבעלים. ואם כן משנה זו בהכרח שנויה בשיטת רבי מאיר הסובר שכל חמש שעות ראשונות מותר החמץ בין באכילה ובין בהנאה, שכן לשיטת רבי יהודה אף על פי שאסור לאכול חמץ בשעה החמישית עדיין מותר להאכילו לבהמתו.

השיב רב נחמן לרבא: הַהִיא לָאו סְתָמָא הוּא – משנה זו אינה סותמת כרבי מאיר, מְשׁוּם דְּאם כרבי מאיר היא קַשְׁיָא [–קשה] לשון 'מוּתָּר לאכול' שנשנתה בה. שהרי היה לה לשנות 'כל שעה שאוכל מאכיל', ומלשון 'מותר לאכול' משמע שכל שעה שמותר לאדם אחר לאכול, מותר לאדם זה שאסור באכילה, להאכיל את בהמתו, והרי לרבי מאיר אין הבדל בין אדם אחד לחבירו. אלא בהכרח כוונת המשנה היא, שכל שעה שמותר לכהן לאכול תרומת חמץ, מאכיל ישראל חמץ של חולין לבהמתו. והיא שיטת רבן גמליאל במשנתנו, שחמץ של חולין מותר באכילה עד סוף שעה שעה רביעית, אבל תרומת חמץ נאכלת לכהן עד סוף שעה חמישית, בכדי להימנע מהפסד התרומה. נמצא שדין אכילת בהמה והנאה מהחמץ הוא כדין אכילת הכהן בתרומה, שהן מותרות עד סוף השעה החמישית.

שוב שאל רבא את רב נחמן: וְנֵימָא מַר [–ויאמר אדוני] שֶׁהֲלָכָה כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל שתרומה נאכלת כל חמש, משום דַּהֲוָה לֵיהּ רבן גמליאל מַכְרִיעַ בין שתי השיטות ומפשר ביניהן, שכן בתרומת חמץ הוא סובר כרבי מאיר שהיא מותרת באכילה בשעה החמישית, ואילו בחמץ חולין הוא סובר כרבי יהודה, שהוא מותר רק כל ארבע שעות, וכלל הוא בידינו שהלכה כדברי המכריע. אָמַר לֵיהּ [–לו] רב נחמן לרבא, רַבָּן גַּמְלִיאֵל לָאו מַכְרִיעַ הוּא בין רבי מאיר ורבי יהודה, אלא מַעַם דְּנַפְשֵׁיהּ קָאָמַר – את שיטת עצמו אמר. שאילו היה רבי מאיר אומר שבין חולין ובין תרומה נאכלים כל חמש, ורבי יהודה היה אומר שבין חולין ובין תרומה נאכלים כל ארבע, היו נחשבים דברי רבן גמליאל להכרעה. אך מאחר שלא נרמז בדבריהם שיש מקום לחלק בין תרומה לחמץ, ורק רבן גמליאל חידש חילוק זה, אין זו הכרעה אלא סברא מחודשת ודיעה שלישית.

הגמרא מביאה טעם נוסף לכך שפסק רב כרבי יהודה: וְאִיבָּעֵית אֵימָא – ואם תרצה תוכל לומר, רַב דְּאָמַר כִּי הַאי תַּנָּא – מה שאמר רב שהלכה כרבי יהודה הוא על פי דברי התנא בברייתא הסותם כמותו. דְּתַנְיָא, אַרְבָּעָה עָשָׂר בניסן שָׁחַל לִהְיוֹת בַּשַּׁבָּת, מְבַעֲרִין אֶת הֶחָמֵץ – את כל החמץ שברשותו, ביום י"ג מִלִּפְנֵי הַשַּׁבָּת, וְשׂוֹרְפִין תְּרוּמוֹת חמץ בין טְמֵאוֹת בין תְּלוּיוֹת [–ספק טמאות] ובין טְהוֹרוֹת. וּמְשַׁיְּירִין מִן התרומות הַטְּהוֹרוֹת מְזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת השבת, כְּדֵי לֶאֱכוֹל אותן עַד אַרְבַּע שָׁעוֹת של יום י"ד. דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בְּרִתּוֹתָא, שֶׁאָמַר כן מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. אָמְרוּ לוֹ חכמים, תרומות טְהוֹרוֹת לֹא יִשָּׂרְפוּ כלל בערב שבת, ואפילו אם יש בהן יותר ממזון שתי סעודות הנצרכות לכהן ולבני ביתו, שֶׁמָּא יִמְצְאוּ לָהֶן כהנים אורחים שיהיו אוֹכְלִין אותן קודם זמן האיסור, וכל זמן שהתרומה יכולה להיאכל אסור להפסידה. אָמַר לָהֶן רבי אלעזר בן יהודה לחכמים, הלא כְּבָר בִּקְּשׁוּ הבעלים לפני השבת בכל העיר כהנים שיאכלו את התרומות וְלֹא מָצְאוּ מי שיאכל את כולן, ומאחר שהם כבר מכירים את כל כהני העיר ויודעים שאין בידם לאכול את הכל, מנין ימצאו אוכלים נוספים. הלא אין לחשוש שמא יבואו כהנים מחוץ לעיר, שכן בתוך השבת אסור לבוא מחוץ לתחום ולהיכנס לתוך העיר. אָמְרוּ לוֹ חכמים, שֶׁמָּא מחוץ לַחוֹמָה בתוך תחום העיר לָנוּ כהנים אורחים בליל שבת, ולמחר יכנסו אליה, ויאכלו את התרומה קודם זמן האיסור. אָמַר לָהֶם רבי אלעזר בן יהודה, לְדִבְרֵיכֶם שיש לחשוש שמא יארע מקרה שתוכל התרומה להיאכל, אם כן מדוע אתם חולקים עלי דווקא בתרומות טהורות, הלא אַף בתרומות תְּלוּיוֹת [–ספק טמאות] יש לכם לומר שלֹּא יִשָּׂרְפוּ בערב שבת, שֶׁמָּא יָבֹא אֵלִיָּהוּ היום או מחר לבשר על הגאולה, ויפשוט לנו את כל הספיקות שבידינו, ויתכן שיאמר על תרומות אלו שלא נגעה בהן טומאה וְיִטָּהֲרוּ, ותיאכלנה קודם זמן האיסור. אָמְרוּ לוֹ חכמים, כְּבָר מוּבְטָח לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁאֵין אֵלִיָּהוּ בָּא לֹא בְּעַרְבֵי שַׁבָּתוֹת, וְלֹא בְּעַרְבֵי יָמִים טוֹבִים, מִפְּנֵי הַטּוֹרַח שיש להם בהכנת סעודות שבת ויום טוב, ואם יבוא יהיו טרודים עמו ולא יספיקו להכינן. על כן אין לחשוש שמא יבוא היום או מחר, שהרי היום הוא ערב שבת ומחר הוא ערב יום טוב. אָמְרוּ, לֹא זוּ מִשָּׁם עַד שֶׁקִּבְּלוּ הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בְּרִתּוֹתָא שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שמשיירים רק מזון שתי סעודות.

מסיקה הגמרא את ראייתה: מַאי לָאו [–האם לא] נפסק כדברי רבי אלעזר בן יהודה אֲפִילּוּ במה שאמר שמשיירים מהן כדי לֶאֱכוֹל עד ארבע שעות, וכשיטת רבי יהודה הסובר שאפילו תרומת חמץ נאכלת רק עד ארבע שעות ולא בשעה החמישית. דוחה הגמרא: אָמַר רַב פָּפָּא מִשְּׁמֵיהּ דְּרָבָא, לֹא לענין זה נפסקה הלכה כמותו, אלא רק לענין תרומה היתירה על מזון שתי סעודות, שצריך לְבַעֵר אותה מערב שבת.

הגמרא מוכיחה שאף רבי פוסק כרבי יהודה: וְאַף רַבִּי סָבַר לְהָא [–את מה] דְּאמר רַב נַחְמָן שהלכה כרבי יהודה. דְּאָמַר רָבִין בַּר רַב אַדָּא, מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהִפְקִיד דִּיסְקָנְיָא [–אמתחת עור] מְלֵאָה חָמֵץ אֵצֶל יוֹחָנָן חַקּוֹקָאָה, וְנִקְּבוּהָ עַכְבָּרִים, וְהָיָה חָמֵץ מְכַצְבֵּץ וְיוֹצֵא ממנה, ונחסר על ידי העכברים. וּבָא יוחנן לְפָנֵי רַבִּי בִּשְׁעָה רִאשׁוֹנָה של ערב פסח, ושאל אותו האם יש לו למוכרו כדי למנוע הפסד מהמפקיד, או שיש לו להמתין עם מכירתו, שמא יבואו הבעלים ויאכלוהו. אָמַר לוֹ רבי, חַמְתָּן, ועדיין אל תמכרנו. בא יוחנן שוב בשעה שְׁנִיָּה, ושוב אָמַר לוֹ רבי, חַמְתָּן. בא שוב בשעה שְׁלִישִׁית, וְאָמַר לוֹ רבי, חַמְתָּן. שוב בא בשעה רְבִיעִית, וְאָמַר לוֹ חַמְתָּן. וכשבא שוב בשעה חֲמִישִׁית, אָמַר לוֹ רבי, צֵא וּמוֹכְרָהּ לדיסקיא זו בַּשּׁוּק כדי להצילה, כל זמן שהחמץ שבה מותר בהנאה, שכן אם תמתין עד לתחילת השעה השישית יאסר בהנאה ולא תוכל למוכרו. מסיקה הגמרא את ראייתה: מַאי לָאו [–האם לא] אמר לו רבי למכור את החמץ לְנָכְרִים, וּכְרַבִּי יְהוּדָה הסובר שבשעה החמישית החמץ כבר אסור לישראל באכילה. דוחה הגמרא: אָמַר רַב יוֹסֵף, לֹא לנכרים אמר לו רבי למוכרו, אלא לְיִשְׂרְאֵל, וּרְבִי מֵאִיר הסובר שבשעה זו עדיין החמץ מותר באכילה.

אביי מקשה על דחיית רב יוסף: אָמַר לֵיהּ [–לו] אַבַּיֵי לרב יוסף, אִי [–אם] כדבריך שאמר לו רבי למכור את החמץ לְיִשְׂרְאֵל, נִישְׁקְלֵיהּ לְנַפְשֵׁיהּ – הלא יכול היה רבי לומר לו שיטלנו לעצמו ויאכלנו בשעה החמישית, ויתן את דמיו למפקיד, ולמה הצריכוהו לטרוח ולמוכרו בשוק. השיב רב יוסף לאביי: אסור לנפקד לקנות את הפקדון לעצמו אפילו כדי להציל את דמיו, מִשּׁוּם חַשְׁדָּא – כדי שלא יחשד שקנה אותו בפחות משוויו. רב יוסף מביא ראיה לדבריו מברייתא: דְּתַנְיָא – וכן שנינו בברייתא, נַבְאֵי צָדְקָה שֶׁאֵין לָהֶם עֲנִיִּים לְחַלֵּק להם את פרוטות הנחושת של הצדקה שבידיהם, וחן עלולות להחליד ולהתקלקל, הרי הם פּוֹרְטִין פרוטות אלו ונותנים אותן לַאֲחֵרִים תמורת מעות כסף, וְאולם אֵין הם פּוֹרְטִין

המשך בעמוד קנא

אותן לְעַצְמָן. וכן נָבְאֵי תֵּמְחוּי [–מאכלים] שֶׁאֵין לָהֶם עָנִיִּים לְחַלֵּק להם את הלחמים ומיני המאכל שגבו לצורכם, הרי הם מוּכָרִין אותם לַאֲחֵרִים קודם שיתקלקלו, וְאולם אֵין מוּכָרִין לְעַצְמָן. וטעם הדבר הוא, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר לב כב) 'וִהְיִיתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל', ואם ימכרו לעצמם יחשדו בהם שפרטו או קנו אותם בפחות משווים.

הגמרא מביאה שרב יוסף עצמו פירש בדברי רבי כשיטת רבי יהודה: אָמַר לֵיהּ רַב אַדָּא בַּר מַתְנָה לְרַב יוֹסֵף, הלא בְּפֵירוּשׁ אֲמַרְתְּ לָן [–אמרת לנו], שאמר רבי ליוחנן חקוקאה בשעה החמישית, צֵא וּמוֹכְרָן לְנָכְרִים. ומכאן שסובר רבי כְּרַבִּי יְהוּדָה, שהחמץ מותר באכילה רק עד סוף השעה הרביעית.

הגמרא דנה בפסק רבי במעשה האמור: אָמַר רַב יוֹסֵף, כְּמַאן אָזְלָא הָא שְׁמַעְתָּא דְּרַבִּי – בשיטת מי שנויה שמועתו של רבי שפסק שיש למכור את החמץ בשעה החמישית, כְּשִׁיטַת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל היא. דְּתַנַן – ששנינו במסכת בבא מציעא (לח.), הַמַּפְקִיד פֵּירוֹת אֵצֶל חֲבֵירוֹ, אֲפִילּוּ הֵן אֲבוּדִין לֹא יִגַּע בָּהֶן – אפילו שנחסרים והולכים לאיבוד לא ימכרם. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, מוֹכְרָן בַּשּׁוּק על פי שומת בֵּית דִּין מִפְּנֵי הַשְּׁבַת אֲבֵידָה, כדי להציל את ממונו של המפקיד. ואף רבי ציוה למכור את החמץ מפני השבת אבידה, כשיטת רבן שמעון בן גמליאל. אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לרב יוסף, וְלָאו אִיתְּמַר עֲלָהּ – וכי לא נאמר בביאור משנה זו, אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לֹא שָׁנוּ חכמים שלא יגע בהם, אֶלָּא כשהם נחסרים

בְּכְדֵי חֻסְרוֹנָן – כשיעור חסרון רגיל של פירות, אֲבָל אם הם נחסרים יוֹתֵר מִכְּדֵי חֻסְרוֹנָן הרגיל, לדברי הכל מוֹכָרָן בְּבֵית דִּין. וְאם כן כָּל שֶׁכֵּן חָכָא [–כאן] בחמץ בערב פסח שצריך למוכרו, דְּחָא [–שהרי] אם לא ימכרנו פְּסִידִי [–יפסד] לְגַמְרֵי לכשיגיע זמן ביעורו. לפיכך מה שפסק רבי במעשה זה למכור את החמץ הוא אף לדברי חכמים.

שנינו במשנתנו: וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, שְׁתֵּי חַלּוֹת כּוּ' של תודה היו מונחות על גב האיצטבא שבהר הבית, שהיתה כעין ספסל שעליו היו יושבים בני אדם המתקבצים שם. ושימשו לסימן, שכל זמן ששתיהן היו מונחות היו כל העם מותרים באכילת חמץ. הגמרא מבארת היכן הניחו חלות אלו: תָּנֵי תַּנָּא קַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה – האמורא שהיה שונה משניות לפני רב יהודה גרס לפניו במשנתנו שהיו החלות מונחות 'עַל גַּב הָאִיצְטַבָּא', כלומר, על מקום המושב ממש. אָמַר לֵיהּ רב יהודה, וְכִי לְהַצְנְעָן לחלות הוּא צָרִיךְ, והרי ניתנו שם כדי שיהיו לסימן לכל העם על זמן איסור החמץ, וממקום זה איננו נראות לעיני כל. אלא תָּנֵי [–תשנה] 'עַל גַּג הָאִיצְטַבָּא', שהיה בנוי מעל האיצטבא גג כדי להגן על היושבים שם מפני הגשמים, ועליו היו נותנים את לחמי התודה לסימן.

הגמרא מבארת את צורת האיצטבא: אָמַר רַחֲבָא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הַר הַבַּיִת סָטָיו [–איצטבא] כְּפוּל הָיָה, ששתי איצטבאות היו בהר הבית זו לפנים מזו, וכל אחת היתה מקיפה ונמשכת לאורך כל סביבותיו. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי – וכן שנינו גם בברייתא, הַר הַבַּיִת סָטָיו כְּפוּל הָיָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, איצטבא זו 'אִיסְטַוָונִית' הָיְתָה נִקְרֵאת. וְסָטָיו לְפָנִים מִסָּטָיו היתה, כדברי רחבא בשם רבי יהודה ששטיו כפול היה.

הגמרא ממשיכה לבאר את דברי המשנה. שנינו במשנתנו: שתי חלות של תודה פְּסוּלוֹת וכו' מונחות על גג איצטבא וכו'. שואלת הגמרא: אֲמַאי פְּסוּלוֹת – מדוע נפסלו. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מִתּוֹךְ שֶׁבִּ"ג ניסן הָיוּ חלות התודה מְרוּבּוֹת מהטעם שיובא להלן, לא הספיקו לאכול את כולן, וכמה מהן היו נִפְסָלוֹת בְּלִינָה בבוקר י"ד, שכן התודה ולחמיה נאכלים רק ביום הקרבתה ובלילה שלאחריו.

הגמרא מפרשת מדוע היו חלות תודה מרובות ביום זה: דְּתַנְיָא – ששנינו בברייתא, אֵין מְבִיאִין קרבן תּוֹדָה בְּחַג הַמַּצּוֹת, מִפְּנֵי לחמי החָמֵץ שֶׁבָּהּ. שכן התודה היתה באה עם ארבעה מיני לחם, עשר חלות מכל מין, שלשה מיני מצה, חלות, רקיקים, ורבוכה, ומין אחד של חלות חמץ. וקשה על דברי הברייתא, הלא פְּשִׁיטָא [–פשוט] הוא שאי אפשר להביאה בפסח משום לחמי החמץ, ומה הוצרכה הברייתא להשמיענו זאת. וְאָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה, הָכָא בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר עָסְקִינַן – מדובר כאן בי"ד ניסן, וְקָסָבַר התנא של הברייתא, אֵין מְבִיאִין קָדָשִׁים לְבֵית הַפְּסוּל – אסור להקריב קרבנות באופן שיתמעט הזמן הראוי לאכילתם מזמן האכילה שקבעה להם התורה, כדי שלא יפסלו משום נותר ויצאו לשריפה. לפיכך אין להקריב תודה בארבעה עשר, שכן אף שאפשר לאכול את לחמיה בו ביום לפני זמן איסור החמץ, מכל מקום מתמעט זמן אכילתה. שכן הזמן המותר באכילתם הוא רק עד תחילת השעה הששית של יום י"ד, ויש לחשוש שמא לא יספיקו לאוכלם ויצאו לשריפה. ומאחר שאין מקריבים תודה מיום י"ד עד לאחר הפסח, כּוּלֵי עָלְמָא בִּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר מַיְירֵי לְהוּ – כל החייבים תודה מביאים אותה בי"ג עם לחמיה. וּמִתּוֹךְ שֶׁחלות התודה הֲן מְרוּבּוֹת ביום זה, ואין די אנשים שיאכלו את כולן, יש מהן שלא הספיקו לאוכלן בזמנן והיו נִפְסָלוֹת בְּלִינָה, ומשום שכבר נפסלו חלות אלו ויצאו לשריפה, היו מניחים אותן על גג האיצטבא בערב פסח עד לאחר זמן איסור חמץ, ואין בכך משום הפסד קדשים.

הגמרא מביאה שיטה אחרת בסיבת פסול חלות אלו מאכילה: מְשׁוּם רַבִּי נַאי אָמְרוּ, לעולם בְּשִׁירוֹת הָיוּ חלות אלו מצד עצמן, ולא נפסלו בפסול גדול כלינה שמחמתו חל עליהן דין שריפה. וְאֶלָּא אַמַּאי קָרֵי לְהוּ [–מדוע הן קרויות] 'פְּסוּלוֹת', לפי שֶׁלֹּא נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן הַוָּדָה של התודה, ומשום כן הן אסורות באכילה, לפי שאין הלחם ניתר באכילה עד שישחט הזבח ויזרק דמו. ומאחר שאין להן תקנה להיאכל, הניחו אותן על האיצטבא עד לאחר זמן האיסור, ולא היה בכך משום הפסד קדשים.

מקשה הגמרא: מדוע הן אסורות באכילה, וְנִשְׁחוֹט – הלא בידינו לשחוט את הזבח בי"ג ולהתירן באכילה. מתרצת הגמרא: מדובר בחלות שָׁאבַד הַזֶּבַח שלהן, ושוב אין להן תקנה. שוב מקשה הגמרא: וְנַיְיתֵי [–ונביא] בי"ג זֶבַח תודה אַחֵר, וְנִשְׁחוֹט אותו על חלות אלו שאבד זבחן הקודם. משיבה הגמרא: מדובר בחלות דְּאָמַר בעליהן בשעה שהקדישו את תודתו, 'בהמה זוֹ תהיה קרבן תּוֹדָה, וְחלה זוֹ תהיה לַחְמָהּ', ובאופן זה אינו יכול להביאה עם זבח אחר, כִּדְרָבָה. דְּאָמַר רַבָּה, האומר 'זו תודה וזו לחמה', אם אָבַד הַלֶּחֶם מֵבִיא לֶחֶם אַחֵר במקומו עם בהמת תודה זו. אולם אם אָבְדָה התּוֹדָה, אֵין מֵבִיא תּוֹדָה אַחֶרֶת במקומה יחד עם לחם זה, אלא יביאנה עם לחם אחר. מפרשת הגמרא: מַאי מַעֲמָא – מה טעם חילוק זה, משום שלֶּחֶם גָּלַל תּוֹדָה – שהלחם בא מדמת זבח התודה ונגרר אחריו, ומכיון שנקבע לזבח זה אינו יכול לבוא עם זבח אחר. וְאולם אֵין התּוֹדָה גָּלַל לֶחֶם – הזבח אינו נגרר אחרי הלחם, אלא הוא העיקר, ועל כן יכול לבוא עם לחם אחר.

הגמרא דוחה פירוש זה, ומעמידה את דברי רבי ינאי באופן אחר. מקשה הגמרא: וְנִיפְרְקִינְהוּ וְנַפְקִינְהוּ לְחוּלִּין – הלא אפשר לפדות את החלות על דמים ולהוציאן לחולין, שהרי כל זמן שלא נשחט הזבח עדיין לא התקדשו בקדושת הגוף אלא רק בקדושת דמים שיש לה פדיון, ולמה עלינו להפסיד את הקדשים ולהניח חלות אלו עד שיאסרו וישרפו. מסיקה הגמרא: אֶלָּא לְעוֹלָם מדובר בחלות שֶׁכבר נִשְׁחַט עֲלֵיהֶן הַזֶּבַח, וְנִשְׁפַּךְ הַדָּם שלו, ושוב אינו ראוי להיזרק על גבי המזבח, ומשום כך אין לחלות אלו תקנה. ואפילו שלא נזרק הדם, מכל מקום מתקדשות החלות בקדושת הגוף, ושוב אין להן פדיון. וּכְמַאן – כשיטת מי הדברים אמורים, כְּשִׁיטַת רַבִּי. דְּאָמַר רַבִּי, שְׁנֵי דְּבָרִים הַמַּתִּירִין, כגון שחיטת הזבח וזריקת דמו המתירות יחד את הלחם באכילה, מַעֲלִין אותו במעלה אחת להתקדש בקדושת הגוף אף זֶה בִּלְאוֹ זֶה, שאף שאין די באחד מהם לבדו להתיר את הלחם, מכל מקום די בו כדי לקדשו לענין שלא יוכל להיפדות בדמים.

הגמרא מביאה את מקור שיטת רבי: דְּתַנְיָא – ששנינו בברייתא, שתי הלחם הבאים בחג השבועות מתקדשים בקדושת הגוף על ידי שני כבשי שלמים הבאים עמם. וּכְבְשֵׁי עֲצֶרֶת אלו אֵין מְקַדְּשִׁין אֶת הַלֶּחֶם אֶלָּא בְּשְׁחִיטָה, ואף שאין הלחם ניתר באכילה אלא רק לאחר זריקת הדם, מכל מקום די בשחיטה לבדה כדי לקדשו בקדושת הגוף, ושוב אין לו פדיון. בֵּיצַד, שָׁחַטָן לכבשי עצרת לִשְׁמָן [–לשם שלמי ציבור] וְגם זָרַק את דָּמָן לִשְׁמָן, קִידֵּשׁ [–התקדש] הַלֶּחֶם לגמרי וניתר באכילה. ואם שָׁחַטָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן אלא לשם קרבן אחר, וְגם זָרַק את דָּמָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, לֹא קִידֵּשׁ הַלֶּחֶם כלל. שכן שנינו בזבחים (ב.), כל הקדשים שנשחטו או שנזרק דמם שלא לשמם כשרים, אך אינם עולים לשם חובה, ולפיכך אינם מקדשים את הלחם. ואם שָׁחָטָן לִשְׁמָן וְזָרַק את דָּמָן שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, הַלֶּחֶם קָדוֹשׁ בקדושת הגוף, וְאולם אֵינוֹ קָדוֹשׁ להיות מותר באכילה. דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, לְעוֹלָם אֵינוֹ קָדוֹשׁ הַלֶּחֶם כלל עַד שֶׁיִּשָּׁחֲטוּ את הכבשים לִשְׁמָן וְגם יִזְרוֹק דָּמָן לִשְׁמָן. והוא הדין ללחמי תודה, שלדעת רבי די בשחיטה לבדה לקדש את הלחם בקדושת בגוף לענין שלא יהיה לו פדיון. וכן סובר אף רבי ינאי, ועל כן אמר ששתי חלות התודה שהונחו באיצטבא היו חלות שנשחט עליהן הזבח ולא נזרק דמו, שמאחר שנתקדשו בקדושת הגוף שוב לא היה להן תקנה על ידי פדיון.

דוחה הגמרא: אין הכרח להעמיד את דברי רבי ינאי דווקא בשיטת רבי, אלא אֲפִילּוּ תֵּימָא [–אם תאמר] כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, מכל מקום יש לומר, הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – במה דברי רבי ינאי אמורים, בְּגוֹן שֶׁנִּתְקַבֵּל הַדָּם של התודה בַּכּוֹס וְאחר כך נִשְׁפַּךְ, שבאופן זה גם רבי אלעזר ברבי שמעון מודה שהחלות נתקדשו בקדושת הגוף, ושוב אין להן פדיון. וּמשום שֶׁרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סָבַר

המשך בעמוד כא

לֵיהּ כַּאֲבוּהּ – כרבי שמעון אביו, דְּאָמַר כָּל הָעוֹמֵד לִזְרוֹק בְּזָרוּק דָּמֵי, ולאחר שנתקבל הדם בכוס והוא עומד להיזרק על גבי המזבח, הרי הוא כמי שכבר נזרק, ועל כן הוא מקדש את הלחם בקדושת הגוף. ומאחר שנשפך הדם ושוב אין לחלות אלו תקנה על ידי פדיון, הונחו על גג האיצטבא עד שהגיע זמן הביעור.

הגמרא מביאה ברייתא החולקת על משנתנו בענין חלות התודה שהונחו בהר הבית בערב פסח: תָּנָא – שנינו בברייתא, מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר אָמְרוּ, חלות אלו שהונחו על גבי האיצטבא, כְּשֵׁירוֹת הָיוּ, ומותרות באכילה. וְכָל זְמַן שֶׁשתיהן היו מוּנָּחוֹת שם, כָּל הָעָם היו אוֹכְלִין חמץ. ובתחילת השעה החמישית כאשר נִיטְּלָה אַחַת מֵהֶן, היו כל העם תּוֹלִין את חמצם, ולֹא היו אוֹכְלִין אותו וְלֹא שׂוֹרְפִין אותו, אלא מאכילים ממנו לבהמתם. ובסוף השעה החמישית כאשר נִיטְּלוּ שְׁתֵּיהֶן וגם השניה נאכלה, ונכנסה השעה הששית, הִתְחִילוּ כּוֹלִין שׂוֹרְפִין את חמצם.

הברייתא מביאה סימן אחר שעשו לזמן איסור החמץ: תַּנְיָא, אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר,